

सन २०२४-२५ करिता निसर्ग पर्यटन स्थळाचा
विकास (२४०६-२२९५) या राज्य योजनेअंतर्गत
निधी वितरित करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग,
शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-२०२४/प्र.क्र.६३/भाग-१/फ-९
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- ०७ ऑगस्ट, २०२४

वाचा :-

१. वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.अर्थसं-२०२४/प्र.क्र.३४/अर्थ-३, दि. १.४.२०२४
२. वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्र.अर्थसं-२०२४/प्र.क्र.८०/अर्थ-३, दि. २५.०७.२०२४
३. अपर प्रधान मुख्य वनसरंक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्र.कक्ष- १/पी/यो/चाबाप्र/प्र.क्र.२०/११४०/२०२३-२४, दिनांक १५.०३.२०२४
४. अपर प्रधान मुख्य वनसरंक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्र.कक्ष- १/पी/यो/चाबाप्र/प्र.क्र.२०/२१०/२०२४-२५, दिनांक १२.०६.२०२४
५. अपर प्रधान मुख्य वनसरंक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्र.कक्ष- १/पी/यो/चाबाप्र/प्र.क्र.२४/२१५/२०२४-२५, दिनांक ०४.०७.२०२४
६. अपर प्रधान मुख्य वनसरंक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्र.कक्ष- १/पी/यो/चाबाप्र/प्र.क्र.२०/३००/२०२४-२५, दिनांक ०५.०७.२०२४
७. अपर प्रधान मुख्य वनसरंक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्र.कक्ष- १/पी/यो/चाबाप्र/प्र.क्र.२०/३०४/२०२४-२५, दिनांक ०५.०७.२०२४
८. अपर प्रधान मुख्य वनसरंक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्र.कक्ष- १/पी/यो/चाबाप्र/प्र.क्र.२४/३४८/२०२४-२५, दिनांक ११.०७.२०२४
९. अपर प्रधान मुख्य वनसरंक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्र.कक्ष- १/पी/यो/चाबाप्र/प्र.क्र.२०/३६९/२०२४-२५, दिनांक १९.०७.२०२४

प्रस्तावना :-

सन २०२४-२५ करिता निसर्ग पर्यटन स्थळाचा विकास (२४०६-२२९५) या लेखाशिर्षातर्गत रूपये २७३००.०० लक्ष नियतव्यय मंजूर व अर्थसंकल्पित आहे. त्यानुषंगाने अपर प्रधान मुख्य वनसरंक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे वाचा क्र. ३ ते ९ येथील पत्रान्वये सदर लेखाशिर्षातर्गत अनुदान उपलब्ध करून देण्याची विनंती केली आहे.

वित्त विभागाच्या वाचा येथील नमूद क्र.१ व २ येथील दि. १.४.२०२४ व दि. २५.०७.२०२४ रोजीच्या परिपत्रकान्वये वित्तीय वर्ष सन २०२४-२५ च्या अर्थसंकल्पीय तरतुदींची मासिक निधी विवरणपत्रे अर्थसंकल्पीय अंदाज, वाटप आणि संनियंत्रण प्रणालीवर (बीम्स) प्रशासकीय विभागांकडून नोंदविण्यात आल्यानंतर विभागास सन २०२४-२५ च्या प्रथम नऊ माहीकरिता (डिसेंबर, २०२४ अखेर) आवश्यक असणारा अनिवार्य व कार्यक्रमांतर्गत खर्चाचा अर्थसंकल्पित निधी एकूण वार्षिक तरतुदीच्या परिच्छेद क्र.३ मध्ये नमूद उद्दिष्टासाठी ६०% च्या मर्यादित आणि उर्वरित उद्दिष्टासाठी ७०% मर्यादित तसेच केंद्र पुरस्कृत योजनेतील केंद्र हिस्सा व राज्य हिस्सा प्रथम नऊ माहीकरिता (डिसेंबर, २०२४ अखेर) ६०% च्या मर्यादित अर्थसंकल्पीय अंदाज, वाटप आणि संनियंत्रण प्रणालीवर (बीम्स) वितरीत करण्याच्या अनुषंगाने सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. सदर

मासिक विवरणपत्रानुसारचा निधी एप्रिल ते डिसेंबर, २०२४ या कालावधीमध्ये पुढे/मागे ओढून घेण्याची सुविधा अर्थसंकल्पीय अंदाज, वाटप आणि संनियंत्रण प्रणालीवर (बीम्स) देण्यात आली आहे. तसेच वित्त विभागाच्या सदर दिनांक २५.०७.२०२४ रोजीच्या परिपत्रकातील परिच्छेद क्र.३ मध्ये नमूद केलेल्या उद्दीष्टाकरीता प्रत्यक्ष खर्च करण्यापूर्वी याबाबतचे प्रस्ताव ठोस समर्थनासह आवश्यकतेनुसार नियोजन विभागामार्फत वित्त विभागास सादर करण्याच्या सूचना देण्यात आल्या आहेत.

वित्त विभागाचे वाचा येथील क्र.१ व २ येथील नमूद परिपत्रकानुसार अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे वाचा क्र. ३ ते ९ येथील पत्रान्वये प्राप्त निसर्ग पर्यटन स्थळाचा विकास (२४०६-२२९५) या लेखाशिर्षातर्गत चालू बाब प्रस्तावास अनुसरून अनुदान वितरीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

शासन निर्णय :-

अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचेकडून वाचा क्र.३ ते ९ येथील पत्रान्वये प्राप्त झालेला प्रस्ताव व वित्त विभागाचे वाचा येथील क्र.१ व २ येथील नमूद परिपत्रकानुसार बीम्स प्रणालीवर उपलब्ध निधी विचारात घेता, प्रस्तावातर्गत मागणी लक्षात घेऊन सन २०२४-२५ या वित्तीय वर्षात निसर्ग पर्यटन स्थळाचा विकास (२४०६-२२९५) या योजनेमधून खालील तक्त्यात नमूद केल्यानुसार व सदर शासन निर्णयासोबतच्या “प्रपत्र-अ” मधील तक्त्यात दर्शविण्यात आलेल्या कामांकरीता उपशिर्षनिहाय रु.३६००.०९ लक्ष इतका निधी खालील अटीच्या अधिन राहून वितरित व खर्च करण्यास मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे:-

सविस्तर शिर्ष	या शासन निर्णयान्वये वितरीत करावयाचा एकूण निधी (रु.लक्ष)
१	२
०२-मजुरी	१०८३.३९
२१-साहित्य व पुरवठा	२५९६.७०
एकूण-:	३६००.०९

अटी व शर्ती:-

- सदर निधीसाठी नियंत्रक अधिकारी म्हणून अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर हे राहतील. त्यांच्याकडे हा निधी सुपूर्द करण्यात येत आहे. या योजनेतर्गत घ्यावयाच्या कामाची अंमलबजावणी कृती आराखडयाप्रमाणे, विहित कार्यपद्धतीनुसार आणि ठरविलेल्या मुदतीत करण्याबाबत दक्षता घ्यावी. याबाबत सविस्तर मार्गदर्शक सूचना क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना घ्यावात आणि अंमलबजावणीबाबत वेळोवेळी आढावा घ्यावा. मंजूर निधीपेक्षा जास्त खर्च होणार नाही याची नियंत्रक अधिकाऱ्यांनी दक्षता घ्यावी.
- उपरोक्त खर्च विहीत कार्यपद्धतीनुसार तसेच अर्थसंकल्प वितरण प्रणालीवर उपलब्ध मासिक निधी प्रवाहानुसार खर्च करण्यात यावा. यामध्ये कोणतीही वित्तीय अनियमितता होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.
- सदर योजनातर्गत प्रस्तावित कार्यबाबींना आवश्यकतेनुसार सक्षम प्राधिकाऱ्यांनी तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता प्रदान केलेली आहे याची खातरजमा झाल्यानंतरच सदर कार्यबाबींवर निधी खर्ची टाकण्यात यावा.

४. सदर मंजूर कामामध्ये द्विरुक्ती होणार नाही आणि मंजूर कामांव्यतिरिक्त कोणत्याही नवीन बाबीवर /नवीन क्षेत्रावर/ नवीन कामांवर खर्च करण्यात येणार नाही तसेच कामात कोणतीही अनियमितता होणार नाही याची दक्षता घ्यावी.
५. प्रस्तावित कामांमध्ये निसर्गपुरक असलेले साहित्याचा जास्तीत जास्त वापर करावा.
६. नियंत्रक अधिकाऱ्यांना सूचित करण्यात येते की, एकूण वितरीत केलेल्या/करण्यात येणाऱ्या तरतूदीपेक्षा कोणत्याही परिस्थितीत अतिरिक्त खर्च होणार नाही, याची दक्षता घ्यावी.
७. सदर तरतूद खर्च करतांना वित्त विभागाने वेळोवेळी घालून दिलेल्या अटी व शर्टीचे पालन करावे.
८. अर्थसंकल्प वितरण प्रणालीवर उपलब्ध असलेला निधी कोषागारातून आहरीत करण्यापूर्वी तसेच खर्च करताना राज्य शासनाची कार्य नियमावली, वित्तीय नियमावली, अर्थसंकल्पीय नियम पुस्तिकेतील तरतूदी व सर्व अटी/शर्टीचे पालन करावे.
९. सदर आर्थिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये मंजूर व वितरीत अनुदानाच्या मर्यादेत खर्च सिमीत ठेवावा.
१०. सदरहू मंजूर करण्यात आलेले अनुदान संबंधित कोषागारातून काढून घेतल्यानंतर काढण्यात आलेली रक्कम महालेखापाल कार्यालयातील लेख्यात त्याच शिर्षाखाली नोंदली गेली आहे किंवा नाही याची खात्री करून घ्यावी व त्याबाबतचे प्रमाणपत्र शासनास सादर करावे.
११. संस्थेने मागील वर्षाकरिता त्यांनी उपलब्ध करून दिलेल्या अनुदानाच्या विनियोगाबाबतचे प्रमाणपत्र शासनास तसेच महालेखापालांना तात्काळ सादर करावे. त्याचप्रमाणे, आता वितरित करण्यात येत असलेल्या अनुदानाचे तपशिलवार देयक व विनियोग प्रमाणपत्र देईल (Utilization Certificate) महालेखापाल, लेखा परिक्षा, महाराष्ट्र-२ नागपूर व शासनाला तातडीने सादर करावे.
१२. उपरोक्त अनुदानामधून केलेल्या खर्चाचे स्वतंत्र लेखे व पुस्तके तपासण्याचे अधिकार महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, नागपूर यांना राहतील व त्याकरीता सदर संस्था त्यांना संपूर्ण सुविधा उपलब्ध करून देईल.
१३. सदर खर्च वित्त विभागाच्या दिनांक ०१.०४.२०२४ व २५.०७.२०२४ रोजीचे परिपत्रकातील अटींची पूर्तता होईल, याची दक्षता घेण्यात यावी.
१४. सदर मंजूरीस शासन निर्णय क्रमांक एमएससी- २०११/प्र.क्र. १७८/फ-५, दिनांक ३०.९.२०११ च्या परिशिष्टात नमूद केलेल्या अटी व शर्टी बंधनकारक असतील.
१५. सदरहू कामे करताना वन (संवर्धन) कायदा १९८० मधील तरतुदीचा भंग होणार नाही तसेच सर्वोच्च न्यायालय/उच्च न्यायालय/केंद्र शासनाच्या व्याघ्र संवर्धन प्राधिकरण यांनी दिलेल्या मार्गदर्शक सुचना/आदेशाची अवहेलना होणार नाही, याची सुधा दक्षता घ्यावी.
१६. केंद्र शासन व राज्य शासनाचे निसर्ग पर्यटन धोरणाशी अनुकूल राहतील अशीच कामे कार्यान्वित करावी.
१७. शासन निर्णय दिनांक ०१ डिसेंबर, २०१६ नियम पुस्तिकेत नमूद केल्यानुसार तसेच उद्योग उर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय दिनांक २४ ऑगस्ट, २०१७ मध्ये नमूद गव्हर्नमेंट ई-मार्केटप्लेस (GeM) पोर्टलच्या कार्यपद्धतीनुसार निविदा प्रक्रियेत ई-निविदा प्रणालीचा वापर करावा.
१८. कामांची अंमलबजावणी करताना कामांचे एकत्रीकरण करून नियमानुसार ई-निविदा प्रणाली अवलंबण्याची दक्षता घ्यावी.
०२. उपरोक्त खर्च मागणी क्रमांक-सी-०७ प्रधान शिर्ष- २४०६, वनिकरण व वन्यजीवन, पंचवार्षिक योजनांतर्गत, राज्य योजनांतर्गत योजना (०२) (०६) इको टुरिझम (राज्य) (२४०६-२२९५) या लेखाशिर्षातर्गत सन २०२४-२५ या वित्तीय वर्षात उपलब्ध असलेल्या अनुदानातून भागविण्यात यावा.
०३. सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या दिनांक ०१.०४.२०२४ व २५.०७.२०२४ चे परिपत्रक आणि वित्त विभागाच्या शासन निर्णय क्र.विअप्र/२०१३/प्र.क्र.३०/२०१३/विनिमय, भाग-२, दिनांक १७.४.२०१५ अन्वये विभागास प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारास अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

०४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२४०८०७१२४६२७२६१९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षाक्ति करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(विवेक होशिंग)

उप सचिव (वने), महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

१. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
२. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
३. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव) पश्चिम मुंबई
४. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव) पूर्व नागपूर
५. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र निसर्ग पर्यटन विकास मंडळ, नागपूर
६. मुख्य वनसंरक्षक (प्रा.), नाशिक, कोल्हापूर, चंद्रपूर, पुणे
७. वनसंरक्षक, धुळे, छत्रपती संभाजीनगर, नागपूर
८. महालेखापाल-१/२ (लेखा परिक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई / नागपूर
९. सह सचिव/उपसचिव, वित्त विभाग (अर्थ-३)/(व्यय-१०), मंत्रालय, मुंबई-३२
१०. उप सचिव, नियोजन विभाग (का-१४७५), मंत्रालय, मुंबई-३२
११. कार्यासन अधिकारी, फ-२/ब-१ कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
१२. निवडनस्ती.

शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०२४/प्र.क्र.६३/भाग-१/फ-९, दिनांक:-०७ ऑगस्ट, २०२४

सोबतचे “प्रपत्र - अ”

अ. क्र.	नियंत्रण अधिकारी	निसर्ग पर्यटन स्थळाचे नाव	सविस्तर शिर्ष		स्तंभ क्र. ४ व ५ खाली दर्शविण्यात आलेला निधी प्रपत्र-ब मधील ज्या बाबी करीता वितरीत करावयाचा आहे त्याचा तपशील	या शासन निर्णयान्वये वितरीत करावयाची एकुण रक्कम रु. लक्ष
			०२-मजूरी	२१- साहित्य व पुरवठा		
१	२	३	४	५	६	७ (४ + ५)
१	वनसंरक्षक (प्रा.), नागपूर	मौजे केदापूर, लाडगाव ता.काटोल	०.००	२३०.८८	प्रपत्र-ब मध्ये नमूद केल्यानुसार (बाब क्र.३५ ते ३९,४५,४७ व ४८ वगळून)	२३०.८८
२	अ.प्र.मु.व.सं. (वन्यजीव) पूर्व नागपूर,	पद्मापूर गेट ताडोबा अंधारी व्याघ्र प्रकल्प, चंद्रपूर (बफर)	१०.९९	५१.८४	अ.प्र.मु.व.स.(अ.नि. व यो) यांनी प्रस्तावित केल्याप्रमाणे	६२.८३
३	अ.प्र.मु.व.सं. (वन्यजीव) पश्चिम मुंबई	संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान बोरीवली (मिनी ट्रेन)	०.००	१००.००	अ.प्र.मु.व.स.(अ.नि. व यो) यांनी प्रस्तावित केल्याप्रमाणे	१००.००
४	मुख्य वनसंरक्षक (प्रा.) पुणे	मौजे गुळाळे श्री.महादेव मंदिर परिसर	५.७२	१४.२९	बाब क्र.१	२०.०९
५		मौजे गुळाळे श्री.कानिफनाथ मंदिर परिसर	६.७६	१६.८९	बाब क्र.१	२३.६५
६	मुख्य वनसंरक्षक (प्रा.), चंद्रपूर	चंद्रपूर जिल्हयातील विसापूर ता.बळारपूर येथे बॉटनिकल गार्डन निर्माण करणे या अंतर्गत विविध कामे करणे	२००.००	३७९.००	अ.प्र.मु.व.स.(अ.नि. व यो) यांनी प्रस्तावित केल्याप्रमाणे (बाब क्र.२ व २५ वगळून)	५७९.००
७	मुख्य वनसंरक्षक (प्रा.), नाशिक	मौजे देवदेठण (भुईदरा देवस्थान) ता. जामखेड	९.५७	४७.८०	बाब क्र.४ ते८, १० व ११	५७.३७
८		मौजे वडगाव दर्या निसर्ग पर्यटन स्थळ	२४.६१	६१.४७	बाब क्र.१ ते४,९९,१५,१७,१८, १९,२५ ते २७	८६.०८
९		मौजे शेवगाव वनउद्यान ग.नं.११०३	२१.१३	५२.७८	बाब क्र.२,४,५,८,९,१२ ते १४,२४ ते २६	७३.९१
१०		वनउद्यान मौजे पाथरी (वनदेव) ग.नं.२८६	१९.८०	४९.४५	बाब क्र.२ ते४,७,८,९९, १४,१६,१८ ते २१,२४	६९.२५
११	अप्रमुवसं (वजी) पश्चिम मुंबई	यावल अभयारण्य जामन्या वनक्षेत्र	७.३१	१८.२७	बाब क्र.४,९ व ११	२५.५८
१२		कळसूबाई हरिशंद्रगड अभयारण्य	२०.८४	८२.०७	बाब क्र.५ते १६	१०२.९१
१३	मुवसं (प्रा.), कोल्हापूर	दत्त टेकडी, इस्लामपूर	४४.७९	१११.८९	प्रपत्र-ब मध्ये नमूद केल्यानुसार	१५६.६८
१४		जरंडेश्वर ता.कोरेगाव निसर्ग पर्यटन स्थळ	९.७७	२४.४०	बाब क्र.६,९,१०, १४ व १६	३४.१७
१५		महाबळेश्वर निसर्ग पर्यटन स्थळ	१२.१७	३७.४०	बाब क्र.७ ते १२	४९.५७
१६		पक्षीतीर्थ तबक वन उद्यान, पन्हाळा	६.३९	४७.१९	बाब क्र.२८ ते ३१, ३५,३८ ते ४१	५३.५८

१७		मौ.सुलगाव ता.आजरा येथे मशरूम व ॲर्किड पार्क	१६.७८	४९.९३	बाब क्र. ४,१२, १५ ते १७, १९ ते २२, २४ व २५	५८.७१
१८	वनसंरक्षक (प्रा.), धुळे	मोहिदा नंदूरबार वनविभाग	१६.९६	४२.३६	बाब क्र. १ ते ३,७,९,११, १३,१५,२०	५९.३२
१९		उनपदेव, नंदूरबार वन विभाग	२५.२४	५३.०५	बाब क्र. १,७,९ ते १३	७८.२९
२०		तोरणमाळ, नंदूरबार वन विभाग	२५.०८	८७.३५	बाब क्र. २ ते ५, ७, ८, १७ ते २१	११२.४३
२१		पिंपळनेर वनपरिक्षेत्रातील चिवटबारी धबधबा	६.२२	४५.८७	अ.प्र.मु.व स.(अ.नि. व यो) यांनी प्रस्तावित केल्याप्रमाणे	५२.०९
२२	वनसंरक्षक (प्रा.), छत्रपती संभाजीनगर	मौजे माहूर ता.माहूर, जि. नांदेड वनउद्यान	१९.५१	७८.०८	बाब क्र. २ ते ९, १२,१४, १७ व १८	९७.५९
२३		श्री रामेश्वर (मौ.सौताडा) वनपर्यटन क्षेत्राचा विकास	४०.२१	१००.४५	बाब क्र. १.२,१.४,२,११,१३, १४,१७,२०,२२,२३,२४,२८,३९	१४०.६६
२४		श्री.वैद्यनाथ परळी (Forest Park)	३९.०९	५२.४३	बाब क्र.२ ते ५, ११,१२,१४ व २०	९९.४४
२५	मुख्य वनसंरक्षक (प्रा.), चंद्रपूर	चंद्रपूर जिल्हयातील विसापूर ता.बळारपूर येथे बॉटनिकल गार्डन निर्माण करणे या अंतर्गत विविध कामे करणे	४६०.००	५७७.००	अ.प्र.मु.व स.(अ.नि. व यो) यांनी प्रस्तावित केल्याप्रमाणे (बाब क्र. ३,४ व १६ वगळून)	१०३७.००
२६	वनसंरक्षक (प्रा.), छत्रपती संभाजीनगर	श्री.मुकुंदराज स्वामी, वनपर्यटन, अंबाजोगाई, जि.बीड	३४.५३	११२.५६	बाब क्र. ४ ते ७,८.१,९.१, ९.२, ११,१४.१,१४.२,२३.२,२५.१, २५.४ व २५.७	१४७.०९
		एकूण	१०८३.३९	२५१६.७	---	३६००.०९

(विवेक होशिंग)
उप सचिव (वने), महाराष्ट्र शासन